

Opis produktu finalnego projektu innowacyjnego testującego

(maksymalnie 6 stron)

Temat innowacyjny:	Poszukiwanie metod wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży
Nazwa projektodawcy:	Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu
Tytuł projektu:	Zintegrowany Model Kulturoterapii w Pedagogice Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym
Numer umowy:	POKL.07.02.02-06-107-/10-03

I. Nazwa produktu finalnego

Zintegrowany Model Kulturoterapii w Pedagogice Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym

II. Elementy składające się na produkt finalny

Zintegrowany Model Kulturoterapii Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym, zawiera:

1. Zestaw programów edukacyjnych, wykorzystujących kulturoterapię jako metodę pracy wychowawczej;
2. Zestaw przetestowanych procedur i dobrych praktyk współpracy instytucji działających na rzecz młodzieży zagrożonej;
3. Zestaw przetestowanych procedur i dobrych praktyk w pracy z rodzicem i uczniem wykluczonym społecznie;
4. Zestaw materiałów edukacyjnych dla nauczycieli (podręcznik), zawierający następujące treści:
  - Koncepcja *Modelu Zintegrowanej Kulturoterapii w Pedagogice Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym*;
  - Budowa systemu wartości i kompetencji społecznych (podstawy teoretyczne, cele i działania, metody pracy);
  - Wychowanie przez kulturę i kształtowanie kompetencji artystycznych (podstawy teoretyczne, cele i działania, metody pracy);
  - Edukacja nauczycieli w zakresie stosowania kulturoterapii w procesie, wychowawczym (podstawy teoretyczne, cele i działania, metody pracy);
  - Postulowane rezultaty działań;
  - Konspekty zajęć terapeutycznych z wykorzystaniem kulturoterapii w pracy wychowawczej.

III. Problem, na który odpowiada innowacja

Produkt finalny przyczynia się do zmniejszenia występowania zjawiska zagrożenia wykluczeniem społecznym młodzieży gimnazjalnej oraz ich rodzin.

Grupą społeczną objętą wsparciem jest młodzież gimnazjalna oraz rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym.

Korzyści dla uczniów wynikające z zastosowania *Modelu* obejmują kompetencje społeczne, które stanowią zbiór umiejętności życiowych. Można do nich zaliczyć:

- poprawa komunikacji interpersonalnej;
- umiejętności integrowania się w grupie;
- nauka odpoczynku i relaksacji;
- usprawnienie funkcji percepcyjno-motorycznych;
- poprawienie kondycji psychofizycznej, wzrost pozytywnego nastawienia do życia i wzmocnienie sił witalnych;
- zdobycie zdolności do nawiązywania więzi i przyjaźni oraz prawidłowych relacji z rówieśnikami, jak również osobami dorosłymi;
- pozyskanie umiejętności wychodzenia z sytuacji konfliktowych bez uciekania się do stosowania przemocy;
- asertywność, zdolność do opierania się naciskom ze strony rówieśników;
- zwiększenie jakości życia poprzez udział w kulturze;
- uwrażliwienie na muzykę i szeroko rozumianą sztukę;
- uwrażliwienie na piękno zawarte w otaczającym nas świecie;
- poprawa rezultatów w zakresie osiągnięć szkolnych.

Korzyści dla nauczycieli obejmują:

- wzrost motywacji do doskonalenia własnego warsztatu pracy;
- opanowanie nowych umiejętności praktycznego zastosowania różnych metod pracy wychowawczej z wykorzystaniem kulturoterapii, a w tym arteterapii, muzykoterapii i dramaterapii;
- umiejętności rozpoznawania problemów uczniowskich i doboru odpowiednich metod ich rozwiązywania;
- opanowanie umiejętności w zakresie ujawnienia i rozładowania zablokowanych emocji i napięć u uczniów;
- opanowanie umiejętności w zakresie integrowania grupy oraz poprawy komunikacji interpersonalnej wśród uczniów.

Model opiera się na łącznym wykorzystaniu kilku czynników mających istotny wpływ na proces wychowawczy: systemie wartości i kompetencji społecznych, wychowaniu przez kulturę z uwzględnieniem kształtowania kompetencji artystycznych oraz edukacji nauczycieli na rzecz wykorzystania kulturoterapii w pracy pedagogicznej. Istota innowacji polega na zintegrowaniu działań i ich kompleksowości (zarówno w zakresie typu działań jak i odbiorców). Dlatego w skład *Modelu* wchodzi następujące elementy:

1. Komponent budowy systemu wartości i kompetencji społecznych. Oparcie procesu wychowawczego na systemie wartości podstawowych takich jak dobro, piękno, prawda, miłość, przyjaźń itp. stanowi podstawowy filar oddziaływań wychowawczych. Osoby zagrożone wykluczeniem często mają zburzony wzorzec systemu wartości, dlatego w *Modelu* zwraca się uwagę na fakt, iż podstawę wartości stanowi człowiek i jego godność, a także prawda, dobro, piękno oraz rodzina. Hierarchia wartości nie jest wrodzona i w procesie wychowawczym wychowanek musi ją najpierw poznać, by móc zaakceptować. Każdy człowiek, nawet w sytuacjach codziennego życia dokonuje wyborów, dlatego powinien umieć rezygnować z wartości mało istotnych na rzecz wartości wyższych.

2. Komponent wychowania przez kulturę i kształtowania kompetencji artystycznych. Kultura pomaga każdemu człowiekowi w ogólnej poprawie jego kondycji psychicznej, fizycznej, a nawet społecznej. Oddziaływania profilaktyczne za pomocą elementów kultury, a więc muzyki i szeroko rozumianej sztuki służą ludziom, którzy chcą zadbać o własną psychikę, odprężenie i radość życia, w celu lepszej adaptacji indywidualnej i społecznej.
3. Komponent edukacji nauczycieli na rzecz wykorzystania kulturoterapii w pracy pedagogicznej. Współczesna szkoła zderza się z coraz to nowymi problemami. Zestaw metod pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym wymaga stałej aktualizacji. W *Modelu* proponuje się przekazanie zainteresowanym nauczycielom nowoczesnych narzędzi pracy, w tym pozyskanych od partnera Projektu Evangelische Fachschule für Sozialpädagogik (Niemcy). Ten zestaw narzędzi to między innymi techniki ułatwiające wejście w grupę (służące lepszemu poznaniu się uczestników i otoczenia), rozluźniające (zabawy ruchowe, tańce integracyjne), ułatwiające wprowadzanie nowego tematu (odwołujące się do doświadczeń, potrzeb, oczekiwań grupy), umożliwiające samoocenę (poznanie własnej hierarchii wartości, własnych reakcji), integrujące duże grupy.

Innowacyjność proponowanego podejścia wyraża się w wymiarze:

- uczestnika projektu - młodzież gimnazjalna, zagrożona wykluczeniem społecznym nie jest obecnie obszarem priorytetowym w działaniach wychowawczych szkół (realizowane jest wsparcie bierne), natomiast projektodawca proponuje aktywne metody wsparcia. Większość nauczycieli wychowawców, według przeprowadzonych badań, stosuje standardowe narzędzia pracy wychowawczej (pogadanki na godz. wychowawczych, ewentualnie spotkania z zewnętrznymi specjalistami);
- problemu - sytuacja młodzieży gimnazjalnej w rodzinach dysfunkcyjnych, zagrożonej wykluczeniem społecznym jest obszarem znanym w pracy socjalnej i pedagogice, istnieją instrumenty wsparcia, ale są one nieliczne i niewystarczające, nie obejmują całości zagadnień związanych z występującym problemem; gimnazjum jest specyficznym etapem kształcenia i wychowania, wymagającym nowoczesnych metod pracy pedagogicznej;
- formy wsparcia - projektodawcy proponują zastosowanie nowych instrumentów i form wsparcia, które dotychczas wykorzystywane są w niewielkim zakresie. Szczególnie istotna jest kompleksowość oddziaływania i zastosowanie nowoczesnych technik pracy z uczniem, rodzicem i nauczycielem (nauka i rozwój kompetencji społecznych, techniki dramoterapii, muzykoterapii i arteterapii).

Dotychczasowe, autonomiczne działania wielu instytucji są kosztowne. *Model* proponuje rozwiązania, które:

- będą docelowo zmniejszały nakłady na wsparcie młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, (zamiast niwelować skutki, zwalczane będą przyczyny problemów, dodatkowo nowe kompetencje u nauczycieli pozwolą na nowoczesną pracę pedagogiczną);
- wpłyną na tworzenie nowych kompetencji wśród nauczycieli i rodziców, przez co możliwe będzie zmniejszenie w przyszłości kosztów działań interwencyjnych;
- będą integrowały aktywność różnych instytucji, (MCPR, szkoła, uczelnia), przez co ich działania nie będą się powielały.

IV. Użytkownicy, którzy mogą zastosować innowację

Produkt finalny będzie mógł być wykorzystywany przez:

- nauczycieli w pracy pedagogiczno-wychowawczej w szkołach gimnazjalnych;
- domy kultury, organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką wykluczenia społecznego, w realizowanych działaniach wychowawczych;
- ośrodki doskonalenia nauczycieli w procesie ich doksztalcenia i rozwoju kwalifikacji.

V. Działania / nakłady / zmiany konieczne do zastosowania/wdrożenia innowacji

Warunkami, jakie muszą być spełnione, aby innowacja działała właściwie, są:

- odpowiedni dobór i przygotowanie pedagogów i trenerów do pracy z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym;
- wysokie zmotywowanie odbiorców;
- odpowiednio przeprowadzone upowszechnianie i włączanie do głównego nurtu polityki, tak aby jak najwięcej szkół i organów prowadzących poznało Model oraz by decydenci pozytywnie ocenili proponowane do włączenia do polityki rekomendacje.

Proponowane rozwiązania nie są kosztowne – bazują na standardowych procedurach pracy pedagogicznej w szkołach. Nie zakładają nowego finansowania. Projektodawcy wychodzą z założenia, że w przypadku zalecenia przez organy nadzoru pedagogicznego i organy prowadzące stosowania zaproponowanej innowacji w pracy szkoły nauczyciele w ramach aktualnego budżetu są w stanie stosować proponowane rozwiązania. Istota problemu polega na motywacji i zmianie podejścia do pracy - profilaktyka zamiast interwencji.

Szkoły pracują w oparciu o przyjęte przez nauczycieli koncepcje pracy. Koncepcje te zawierają również działania o charakterze wychowawczym, będące podstawą do budowania programów wychowawczych. *Zintegrowany Model (...)* będący zbiorem programów i dobrych praktyk pracy z młodzieżą zagrożoną wykluczeniem społecznym, uwzględnia wszystkie te elementy, o których mówi podstawa programowa. Stanowić może jej uzupełnienie. Szkoły poprzez włączenie go do swojej polityki rozwojowej poszerzą ofertę programową. Jedną z barier w praktycznej realizacji *Modelu* w szkołach mogą okazać się finanse. Nauczyciele zaangażowani w działania wychowawcze powinni być odpowiednio motywowani. Dyrektorzy szkół mogą poszukać szans na wdrożenie *Modelu* wykorzystując możliwości jakie im dają rozwiązania prawne, np.:

1. na prowadzenie zajęć w zakresie kulturoterapii można przeznaczyć godziny do dyspozycji dyrektora szkoły, o których mowa w art. 42 ust. 2 ustawy Karta Nauczyciela, zgodnie z zapisami ustawy nauczyciele zobowiązani są do przeprowadzenia 1 lub 2 godzin tygodniowo (w zależności od typu szkoły), między innymi, zajęć wychowawczych z uczniami, z uwzględnieniem ich potrzeb rozwojowych;
2. dyrektor szkoły może wpływać na strukturę wynagrodzenia nauczycieli, dysponuje środkami finansowymi, które zgodnie z regulaminami wynagradzania nauczycieli w danej gminie, przeznacza się na dodatki do wynagrodzenia zasadniczego, jeden z takich dodatków ma charakter motywacyjny, otrzymują go nauczyciele zaangażowani w realizację zadań statutowych szkoły, dodatek ten może zostać przyznany nauczycielom realizującym zadania z zakresu kulturoterapii,

Publiczne placówki doskonalenia nauczycieli prowadzone są przez samorządy wojewódzkie lub gminne. Do obowiązkowych zadań realizowanych przez publiczne placówki doskonalenia nauczycieli prowadzone przez samorządy wojewódzkie należą między innymi¹:

1. organizowanie i prowadzenie, stosownie do potrzeb, doradztwa metodycznego dla nauczycieli;
2. organizowanie różnorodnych form współpracy i wymiany doświadczeń, w tym warsztatów, konferencji i seminariów, dla nauczycieli poszczególnych typów szkół i rodzajów placówek,
3. wspieranie inicjatyw nauczycieli oraz wspomaganie samokształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli;
4. organizowanie działań na rzecz rozwoju zawodowego nauczycieli, w szczególności we współpracy z organami sprawującymi nadzór pedagogiczny;
5. współpraca z organami prowadzącymi szkoły i placówki w zakresie doradztwa metodycznego dla nauczycieli.

Podobne zadania wykonują ośrodki prowadzone przez samorządy gminne, ze szczególnym uwzględnieniem doradztwa metodycznego.

Zintegrowany Model Kulturoterapii w Pedagogice Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym to zestaw między innymi programów edukacyjnych, procedur i dobrych praktyk w pracy z uczniami, zestaw materiałów edukacyjnych, zawierający opis metod i form pracy z wykluczonymi społecznie. Jego poszczególne komponenty wpisują się w wymienione wyżej zadania realizowane przez placówki doskonalenia. Może zatem stanowić znaczący element polityki tychże placówek realizowanej w odniesieniu do szkół i placówek oświatowych. Znaczącą rolę odegrać tu powinno Lubelskie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, które swoim zasięgiem obejmuje całe województwo lubelskie, zatrudnia doświadczonych doradców i konsultantów, nie tylko w zakresie edukacji, ale też w zakresie zarządzania i prowadzenia procesów wychowawczych. Swoim klientom oferuje kursy, szkolenia, konferencje². Wobec placówek doskonalenia nauczycieli Rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego stawia wymaganie dotyczące posiadania koncepcji pracy. Doradztwo i wsparcie w realizacji *Zintegrowanego Modelu (...)* może stać się elementem tej koncepcji, a oferta LSCDN może zostać wzbogacona o szkolenia, konferencje, kursy mające na celu doskonalenie form i metod pracy wychowawczej w oparciu o *Model*.

Model wykorzystuje tak ważne czynniki w pracy wychowawczej jak system wartości, kompetencje społeczne. Ułatwi zatem kompleksowość oddziaływań mających na celu naukę kompetencji społecznych, słabo rozwiniętych u dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, takich jak umiejętność pracy w grupie, rozwiązywanie konfliktów, radzenie sobie ze stresem. *Model* w pełni może być wykorzystywany w Ośrodkach Kuratorskich działających przy Sądach Rejonowych. Przy Sądzie Rejonowym w Zamościu działa pięć takich Ośrodków. Ośrodki skupiają młodzież niedostosowaną społecznie, realizują programy wychowawcze z uwzględnieniem potrzeb rozwojowych i społecznych młodych ludzi. *Zintegrowany Model (...)* wzbogaci ofertę, wprowadzając atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego, kształtując osobowość i zainteresowania młodzieży. Ma szansę stać się ważnym narzędziem w wykonywaniu postanowień Sądów Rodzinnych.

---

¹ Na podstawie §15 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. Nr 200, poz. 1537 i Nr 218, poz. 1701).

² Na podstawie informacji ze strony <http://lscdn.pl/portal/pl/53/Oferta.html>

VI. Dostępność produktu finalnego dla jego przyszłych użytkowników

Początkowo dostępność produktu finalnego zapewnią działania podjęte w trakcie trwania projektu (upowszechnianie):

- produkt finalny zostanie opublikowany i wydrukowany w nakładzie 300 egzemplarzy;
- dystrybucja produktu finalnego – wydawnictwo zostanie rozdysponowane w trakcie konferencji i seminariów upowszechniających. Dystrybucja podręcznika będzie się także odbywała drogą elektroniczną za pośrednictwem strony internetowej projektu – szacuje się, że tą drogą trafi on do ponad 500 osób;
- konferencje i seminaria upowszechniające: Model zostanie zaprezentowany grupie odbiorców (nauczyciele, wychowawcy, dyrektorzy szkół i placówek oświatowych, przedstawiciele organów prowadzących szkoły oraz nadzoru pedagogicznego itp.).

Następnie dostępność zostanie zapewniona poprzez prezentacje produktu na konferencjach pedagogicznych organizowanych przez WSZiA w Zamościu oraz współpracę z ośrodkami kształcenia nauczycieli (w tym z Niepublicznym Ośrodkiem Kształcenia Nauczycieli WSZiA w Zamościu).

Produkty będą również udostępnione dla Lubelskiego Kuratora Oświaty w wersji papierowej i elektronicznej.

VII. Zmiany w zakresie strategii upowszechniania

Zmiany nie są konieczne

VIII. Zmiany w zakresie strategii włączania do głównego nurtu polityki

Zmiany nie są konieczne

VIII. Załączniki

1. Instrukcja stosowania produktu finalnego;
2. Zestaw materiałów edukacyjnych dla nauczycieli – podręcznik: *„Model Zintegrowanej Kulturoterapii Młodzieży Zagrożonej Wykluczeniem Społecznym”*;
3. Zestaw programów edukacyjnych, wykorzystujących kulturoterapię jako metodę pracy wychowawczej;
4. Zestaw przetestowanych procedur i dobrych praktyk współpracy instytucji działających na rzecz młodzieży zagrożonej;
5. Zestaw przetestowanych procedur i dobrych praktyk w pracy z rodzicem i uczniem wykluczonym społecznie.

Imię, nazwisko, funkcja i podpis osoby/-ów składającej/-ych opis

W przypadku projektów realizowanych w partnerstwie (nie dotyczy partnerstwa ponadnarodowego) podpisy pod opisem składają przedstawiciele wszystkich instytucji partnerskich.